

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Галина Ковачева

**относно дисертационен труд за присъждане
на образователна и научна степен „ДОКТОР”, професионално
направление: 3.6. „Право”, докторска програма „Криминология”,
представен от Боян Иванов Велчев, докторант на самостоятелна
подготовка в катедра „Правни науки”, Юридически факултет
на ВСУ „Черноризец Храбър“ на тема:**

**„ПРЕСТЪПНОСТ И НАКАЗАТЕЛНО ПРАВОСЪДИЕ В
МЕДИЙНАТА РЕАЛНОСТ НА СЪВРЕМЕННА БЪЛГАРИЯ”**

Научен ръководител: доц. д-р Валентин Недев

Настоящото становище се изготвя в изпълнение заповед № 696 от 26.06.2019 г. на Ректора на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“, с която съм определена за член на научно жури за защита на дисертационен труд на тема „Престъпност и наказателно правосъдие в медийната реалност на съвременна България“, разработен от Боян Иванов Велчев, с оглед присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по „Криминология“.

Представеният дисертационен труд е в обем 244 печатни страници, структуриран в увод, изложение в четири глави, библиография и приложение. Библиографията съдържа 176 източника, от които 131 на кирилица и 45 на латиница. Направени са 268 позовавания под линия.

I. Актуалност и значимост на изследването

Актуалността на изследването произтича от съществуващите глобални и национални фактори, обуславящи съвременната престъпност в страната, провеждането на държавната политика за превенция на престъпността и нарастващата роля на медиите за формиране на обществените нагласи относно състоянието на престъпността и нейното противодействие. Задълбоченото криминологично изследване на диалектиката между обективната реалност на престъпността и медийното ѝ интерпретиране е позволило на докторанта да изведе някои основни проблеми, които следва да се вземат предвид при осъществяване на съвременната наказателна политика.

II. Анализ на съдържанието на дисертацията

В уводната част на дисертационния труд е обоснована актуалността на изследването. Представена е схемата на съвременната наказателна политика, включваща нормотворчество, правоприлагане, медийна политика и активност на институции и граждани. Тезата на докторанта е, че сложността на връзките и взаимодействието между право, престъпност, превенция и медии, разкрива важността на проблема и неговата значимост за науката и практиката.

Формулираните обект, предмет, цел и задачи на изследването, както и използваните методи дават основание да се приеме, че работата на докторанта се основава на добро познаване на методологията и методиката за провеждане на дисертационно изследване. При все че в приложението липсва картата за анкетното проучване сред студентите от специалност „Право“, може да се приеме, че представената информация от проведеното емпирично изследване отговаря на изискванията за нейното събиране, анализ и оценка.

Първа глава, озаглавена „Престъпността и наказателната политика в медиите“ е теоретична и акцентира върху някои основни понятия като престъпност, наказателна политика, медийно отразяване на престъпността и наказателната политика. Главата е структурирана в три параграфа. Представени са нивото, структурата и динамиката на съвременната престъпност в България след 1989 г., както и релацията „медии-престъпност“, с акцент върху динамичните процеси, протичащи в медийната реалност, водещи до своеобразна трансформация на средствата за комуникация, т.нар. медиоморфоза. Тези процеси са разгледани във връзка с тяхната рефлексия върху изчерпателното и безпристрастно представяне на картината на престъпността. Изследването на някои въпроси като политиката на Европейския съд за правата на човека, въпросът за свободата на магистрата и за свободата на журналиста, показва способността на докторанта да извежда основни аспекти на изследваната взаимовръзка престъпност – медии и да излага авторовата си позиция по тях. Критичният анализ на проектите за законодателни промени в областта на детското правосъдие и реформата в наказателния процес дава възможност на докторанта да изложи свои виждания, целящи постигане на по-голяма ефективност на наказателната политика. Представени са резултатите от емпиричното изследване, проведено сред студенти от специалност „Право“. Направен е извода, че индивидуалното

професионално отношение към проблема престъпност, както и общото мнение по проблема, се формира под въздействието на много информационни фактори при изявен интерес, който придобива професионален характер. Посочено е, че студентите изоставят българските национални информационни източници – електронни и печатни и оценяват като по-надеждни чуждите източници. Правилно докторантът открива проблема не в съмнението в обективността на българските медии, колкото в цялостното им отхвърляне от анкетираните лица като източници на информация.

Глава втора е озаглавена: „Политика, наказателно правосъдие и медиите“ и включва четири параграфа. Представени са наказателната политика и медиите в тяхната диалектика. Извършен е анализ на наказателната политика от Освобождението до настоящия момент. Направен е извода, че липсва достатъчно силна медия, която може да изложи и отстои принципите на съвременната наказателна политика. Разгледан е въпросът за вината, който има съществено значение за изследване на професионалното отразяване на престъпността от медиите. Въз основа на сравнение между два сродни казуса при различия в медийния и обществения интерес спрямо тях е направен изводът, че медиите се фокусират върху наказателни производства, в които деецът е известна личност, натоварена с очакванията на обществото и изискванията да предлага одобряеми модели на поведение. Същевременно правилно е обърнато внимание, че въпроси като поощрението от страна на законодателя като важен елемент от съвременната наказателна политика и съпричиняването остават встрани от медийния интерес. Правилно е отделено внимание на детската престъпност, чиято превенция затруднява дори специалистите. В полето на медиите личи недобро познаване на различните режими по отношение на малолетните и по отношение на непълнолетните, което от своя страна води до диспропорции в медийното отразяване. Поставен е акцент върху проблема за деинституционализацията на детското правосъдие в България. Чрез използване на сравнителния метод с модела на деинституционализация в щата Масачузетс, са направени изводи относно необходимостта от задълбочено научно наблюдение на процесите, широко институционално и обществено обсъждане с активното посредничество на медиите.

Глава трета „Модерната престъпност в медийната реалност“ обхваща три параграфа. Структурата възпроизвежда трите основни проблема,

отразени в Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност, а именно: организирана престъпност, пране на пари и корупция. Докторантът е отделил основно място на явлениято организирана престъпност в медийната реалност. Правилно е подчертано, че е недопустимо в един престъпен състав да се представят с едни и същи признаци ОПГ и криминална група, която е феномен на конвенционалната (традиционната) престъпност. Направено е и предложение de lege ferenda законовите текстове за ОПГ да бъдат обособени в самостоятелна глава. По отношение на съвременния феномен „пране на пари“ докторантът правилно посочва, че интересът на медиите се засилва когато има данни за връзка между прането на пари и организираната престъпност. Направен е извода, че медиите съзнават правната сложност на казусите, особено що се отнася до различните форми на изпълнителски деяния, поради което се придържат към информацията на компетентните органи и пасивно отразяват представената им реалност. Корупцията е един от най-деликатните въпроси, обект на представяне от медиите. Анализът на този проблем насочва докторанта към изводи за опасност от преекспониране, както и от недостатъчно медийно отразяване, включително и намеса над свободата на словото. Направеният извод, че медиите в редки случаи се насочват към криминологични и наказателноправни анализи, е послужил като отправна точка за някои предложения в заключителната част на дисертацията.

Глава четвърта е озаглавена „Проблеми на международното наказателно право в медийната реалност“. На първо място е засегнат проблема за медийното отразяване на съвременните терористични атаки. Сред изводите на автора се открояват следните: първо - всички медии са силно рефлексивни към терористичните прояви във всички региони на света и второ - СМИ проследяват внимателно действията на органите на съда по екстрадирането на лица, намиращи се в трети държави, както и действията по експулсирането на такива лица, като са особено чувствителни във връзка с допускани закононарушения и несправедливи решения. Акцентирано е върху ролята на СМИ в областта на екстрадиционната политика, като е направен изводът, че медиите не само информират обществото за конкретни случаи, но без да вземат одобрително или неодобрително отношение, поставят въпроса за правото и справедливостта.

В заключението са представени основните изводи от изследването, отнасящи се до състоянието на престъпността, наказателната политика и

медийната активност. Докторантът е направил редица предложения, свързани с: приемане на национална концепция за наказателна политика при широко обществено обсъждане; установяване на медиен контрол над законодателната реформа, посредством сключване на Меморандум за сътрудничество по въпросите на националното правосъдие между Съвета за електронни медии и Висшия съдебен съвет; въвеждане на ефективни форми за правна подготовка на журналистите и използване на експертния опит на юристи при представяне на материали, отнасящи се до престъпността и правосъдието.

Подготвения от Боян Велчев автореферат е в обем от 25 страници. В него като цяло правилно са отразени основните изследователски резултати, изводи и предложения. Отбелязаните от докторанта приноси обаче, в значима степен имат характер преди всичко на изводи от проведеното изследване. Те биха могли да бъдат по-добре прецизирани, с оглед разграничаване на научните изводи от приносите с научен и научно-приложен характер.

III. Научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд

Основните научни приноси в дисертационния труд на Боян Велчев, насочени към *обогатяване на криминологичното научно познание*, се изразяват в следното:

1. Докторската дисертация е посветена на неизследван в българската наука проблем, свързан с медийното отразяване на криминалната реалност и произтичащите от това ефекти върху общественото мнение и съвременната наказателна политика.

2. На основата на проведеното от докторанта емпирично изследване, са установени нагласите на анкетирания студенти относно надеждността и обективността на медийните източници на информация.

3. Извършеният контент-анализ на материали в печатните и електронни средства за масова информация представя гледната точка на медиите към проблемите за престъпността и наказателната политика, степента на професионална подготовка при отрязването на отделните казуси и още по-сложните явления, свързани с престъпността.

Към приносите с научно-приложен характер могат да се отнесат:

1. Аргументирана е необходимостта от разработване и приемане на национална концепция за наказателна политика на основата на анализи и

научни изследвания на престъпността, ефективността на законодателството и практиката на органите на наказателното правосъдие.

2. Отправена е препоръка за задължителна обществена оценка на проектите за основни законодателни актове и осигуряване на медиен контрол над законодателната реформа.

3. Направени са предложения *de lege ferenda*, насочени към подобряване на законодателната рамка за борба с нетрадиционен вид престъпност, каквато е организираната престъпност.

4. С важна практическа стойност са направените предложения за правната подготовка на криминалните репортери и разследващите журналисти, с оглед повишаване на техния професионализъм в представянето на криминалните реалии и ефективното осъществяване на превантивна дейност.

IV. Личен принос на докторанта

За трайния интерес на докторанта към релацията престъпност-медии свидетелстват представените 5 публикации – статии и доклади за периода от 2009 г. досега.

V. Критични бележки и препоръки

1. Отделни части в дисертационния труд преповтарят общоизвестни теоретични положения, съдържащи се в криминологичната и наказателноправната литература. Отделянето на значимо място на тези положения води до излишна описателност, при което в структурните части на труда се губи направеният от докторанта анализ по посока на изведените проблеми. При евентуална преработка на труда с оглед неговото издаване, би могло да се помисли за известна редукция на теоретичните постановки, представящи понятийния апарат.

2. Не са използвани в пълнота данните от емпиричното изследване, впечатление, което може би се създава и от липсата на приложен образец на картата за анкетно проучване сред студентите. В известна степен докторантът би могъл да разшири обхвата на анкетата с включване на повече въпроси, които да представят например мнението на студентите относно необходимите мерки за осъществяване на превенцията на престъпността чрез ролята на медиите. Избраният подход – да се установи доверието към основните електронни медии, както и отношението на студентите към представяната от медиите информация, е ограничил

възможността за многоаспектно изучаване мнението на анкетираните лица. В този смисъл емпиричната извадка би могла да осигури по-голям обем данни, което от своя страна би предоставило на докторанта повече опорни точки за неговите изводи и предложения.

Направените критични бележки са насочени преди всичко към подобряване на научната работа на Боян Велчев и не засягат основни моменти от дисертационния труд, поради което и не се отразяват на общата ми оценка за него.

Като препоръка мога да предложа на докторанта да продължи да следи развитието на проблема престъпност-медии в неговата динамика и да предложи механизъм, по който медиите ефективно да осъществяват дейности по превенция на престъпността. По-конкретно, дали и по какъв начин е възможно да се излезе от кръга на журналистическата сензация в силно конкурентната среда и основните медии да станат активен партньор в провеждането на държавната политика за противодействие на престъпността.

VI. Лични впечатления от докторанта

Боян Велчев е възпитаник на ВСУ „Черноризец Храбър“, завършил специалност „Право“ през 2010 г. Една от посочените публикации по темата на дисертацията е от периода на обучението му в специалност „Право“, което показва че интересът на г-н Велчев към изследвания проблем датира още от неговото обучение като студент в университета.

VII. Заключение

Представеният дисертационен труд е посветен на актуална тема и има своята социална и правна значимост. Считаю, че с труда си Боян Иванов Велчев е изпълнил изискванията за образователната и научна степен „доктор“.

Имайки предвид гореизложеното, предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Боян Иванов Велчев образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6 „Право“, докторска програма „Криминология“.

Член на научното жури:

(доц. д-р Галина Ковачева)

гр. Варна, 12 август 2019 г.